

Пройшли чотири роки світової заверюхи. Грізний молох кривавої війни пожер мільйони людських жертв. Пропадали нераз у цій борні цілі полки, дивізії, а то й армії. У. С. С. існували немов той легендарний Фенікс, що згорає, та заєдно відроджується до нового життя. Силою нечисленної формації Українського Січового Стрілецтва була свідомість, що воно є заборолом волі народу, кошем майбутньої Української Армії. Це почуття веліло з вибухом російської революції полоненим У. С. С. прямувати з таборів в Україну, працювати для українізації частин російської армії і творити в Києві формацію Січових Стрільців. Колиж у 1918 р. затріщали основи Австро-Угорської монархії і в жовтні повстала Українська Військова Організація з Центральним Військовим Комітетом у Львові, очі всіх тих, що підготовляли переворот, звернулись на У. С. С.

Зараз таки в початках праці до Комітету ввійшли два представники У. С. С., сот. д-р Гірняк і пор. д-р В. Старосольський, згодом ще й третій, пхор. У. С. С. Д. Паліїв. Він повів енергійну організаційну працю та у великій мірі своєю активністю підготував листопадовий переворот. Коли в останніх днях жовтня події принаглювали до діла, 30-го жовтня приїхав до Львова сот. У. С. С. Д. Вітовський, якому доручено провід акції і команду над майбутнім Українським Військом.

В пам'ятну ніч на 1-го листопада 1918 р. у шкільній салі Народного Дому при вулиці Рутівського працював перший штаб Української Галицької Армії, до якого ввійшли: сот. У. С. С. Д. Вітовський, от. У. С. С. Горук, пор. У. С. С. Б. Гнатевич, пор. І. Бубела, пор. У. С. С. І. Цьокан, чет. Іванчук та підхор. У. С. С. Д. Паліїв. До найближчих співробітників цього штабу і безпосередніх виконавців його доручень належали між іншими: сот. Черський, пор. Т. Мартинець, пор. І. Рудницький і чет. Л. Огоновський.

Листопадове діло створили у великій мірі Українські Січові Стрільці.

1-го листопада 1918 р. між год. 2—4-ою

вночі українські відділи розброїли вояків неукраїнської народности та обсадили урядові будинки і важніші пункти. У старинному городі Льва замаяли жовто-блакитні прапори. Українці перебравли владу у свої руки виключно власними силами, завдяки однодушному та енергійному починові.

В тому часі У. С. С. перебували на Буковині. Боевий курінь і частина Вишколу в Чернівцях, дві сотні Вишколу (С. Іваницького, Р. Купчинського) на румунсько-буковинській границі та Кіш у Вижниці. Боева сила У. С. С. мала тоді 1300 вояків.

Наказ виїзду до Львова дістали У. С. С. дня 1-го листопада. Але через технічні перешкоди, головню через саботаж залізничної служби, перший транспорт У. С. С. у силі чотирьох сотень піхоти, одної сотні скорострілів і відділу мінометів під проводом сот. О. Букшованого прибув до Сихова щойно 3-го листопада. Тоді на вулицях міста йшли вже завзяті бої і в руках Поляків опинились такі важні об'єкти, як головний дворець, залізничні та артилерійські варстати.

Вже в перших днях боїв за місто брали живу участь ті У. С. С., що тоді були у Львові. М. І. два старшини У. С. С. пор. д-р І. Цьокан і чет. Г. Трух очайдушними випадками спинили перший розгін Поляків, що з Нового Світу та Городецької дільниці намагалися вдертись до середини міста.

Зараз після приїзду під Львів У. С. С. добули Персенківку і звідтам, згідно з помилковим, бо спізненим, наказом Начальної Команди дві сотні під проводом О. Букшованого пішли добувати Цитаделю, а решта обсадити імовірно вільний дворець. Тимчасом вийшло навпаки. Цитаделю зайняли без боїв, а головний дворець треба було добувати, бо його від 24 годин мали Поляки у своїх руках. Хоч У. С. С. і добули дворець, але, неознакомлені зі ситуацією і з огляду на слабу силу, мусіли його того самого дня покинути.

4-го листопада приїхали дальші транспорти У. С. С. Того дня повторили вдруге свіжими силами наступ на Головний дворець та, коли він не вдався,

Сот. Зенон Носковський.

Полк. Дмитро Вітовський.

Хор. Дмитро Паліїв.

Бій за дворець.

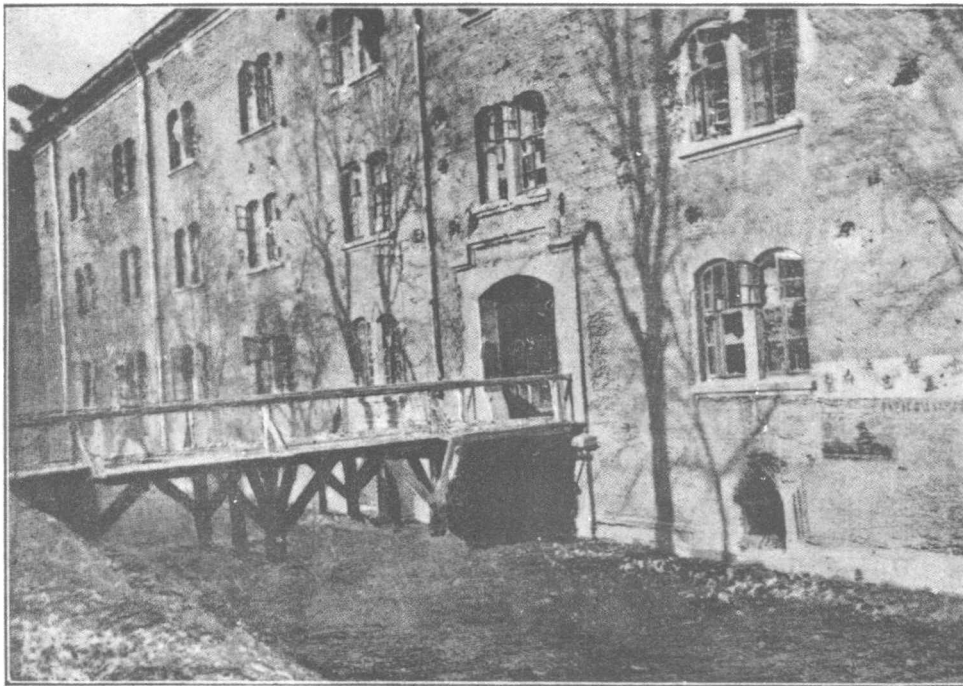
Рис. Л. Перфецький.

всі відділи У. С. С. ввійшли 5-го листопада до Львова.

Тоді польські боєві сили були вже численні та зорганізовані. Дня 6-го листопада, після дводенних завзятих вуличних боїв, в яких брали участь відділи У. С. С., усталився фронт, що поділив місто на дві ворожі частини. В цих боях У. С. С. займають 5. XI. соймовий будинок, дирекцію залізниць та краєвий банк, дня 6. XI. добувають Католицький Дім при вул. Городецькій, відсуваючи загрозу втрачення касарні Фердинанда, і очищують вулиці Янівську і Красіцьких.

В усталеному фронті У. С. С. займають увесь його центр і північне крило, відтинки: Цитаделю та Оссолінеум, відтинок від вулиці Сикстуської до Казимирівської, касарні Фердинанда та поліції, вул. Бема, дворець Підзамче та Різню.

У. С. С. своїми відділами, розміщеними на такому довгому фронті, відбивали польські наступи і переходили часто самі до зачіпної акції, в якій мали чимало успіхів. За весь час боїв у Львові противникові не вдалося проломити стрілецького фронту ні на одному відтинку. Багато наступів

Касарня на Цитаделі після боїв у Львові.

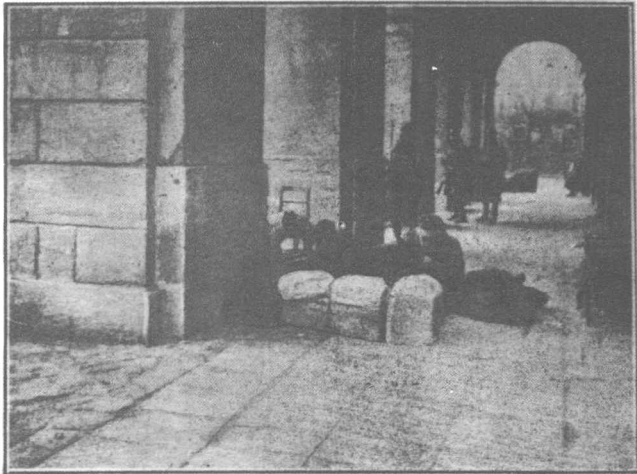
Сот. Богдан Білінкевич.

Українська стежа на Галицькій площі у Львові.

Барикада на вулиці.

Охорона ратуша у Львові.

У. С. С. вийшли зі Львова в боєвм порядку, та, всупереч наказові дальшого відвороту, залишилися під Львовом. В цьому небезпечному моменті вони проявили не лише бадьорість і витревалість, але зберегли найціннішу вояцьку прикмету, що веде до перемоги — офензивного духа.

На відтинку Львова залишилися у перших днях лише два стрілецькі курні, а польські сили у Львові зросли тимчасом до 7 тисяч вояків і 800 старшин. І курні зайняв оборонну лінію в Підбірцях, II-ий в Унтерберген і Підберіцях. Ініціатива створення фронту облоги Львова повстала в команді У. С. С. на приходстві в Миклашеві. Шефом штабу зорганізованої групи облоги став боєвий старшина сот. М. Луцький, що перейшов до У. С. С. із 41-го полку піхоти.

Ще не встиг фронт уформуватися, як Поляки повели проти нього сильні наступи. Найперше заатакували Підбірці. Ту місцевість, що опановує околицю, боронила сотня під проводом боєвого старшини пор. С. Іваницького. Завдяки ініціативі та рішучості цього команданта сотня не лише переломила наступ противника, але й здоганяла його до Лисинич, добуваючи обоз та декілька гармат.

Завдяки цьому самочинному починові У. С. С. повстав фронт облоги Львова, що скоро поширився на північ і південь. При кінці листопада та в перших днях грудня У. С. С. звели ще кілька завзятих боїв в обороні підльвівських місцевостей, як Малехів, Ляшки і Кістарня. Тимчасом організувалась Українська Галицька Армія, якої частини підсилювали щораз-то нові відтинки фронту.

Першими боєвими одиницями фронту облоги стали боєві групи «Схід» і «Старе Село». Групу «Схід» зорганізували при команді У. С. С. у Куровичах. Групою «Старе Село», яку створили також з почину Українських Січових Стрільців, командував сот. Осип Микитка, колишній командант Легіону У. С. С. і пізніший командант I-го корпусу УГА. Його розстріляли 1921 р. большевики в Кожухові. Обовязки начальника бурави виконував у ній сот. У. С. С. Б. Гнатевич. Командантом I-го відділу кінноти був пор. У. С. С. І. Іванець, після нього хор. Гайманович. Командантом етапу групи та організатором її Інтенданства був сот. У. С. С. О. Навроцький.

В перших днях грудня група «Старе Село», рідставши підкріплення в силі двох курнів, одного У. С. С. зі Станиславова та одного з Коломиї, зайняла Давидів, Сихів, Зубру, Козельники та Солонку, замикаючи перстень облоги Львова від півдня. В першому місяці бою за Львів У.С.С., скріплених ще одним курнем під командою пор. В. Клима, відтак пор. д-ра Е. Щуровського, перекидали як пробоеву силу в найбільш загрожені відтинки

фронту. Підчас першого наступу на Львів, що почався 27-го грудня, У. С. С. добувають Пасіки Зубрицькі, Персенківку і доходять до Личакова. Підчас другої офензиви, що почалась 2-го січня, II-ий курінь під проводом сот. Білинкевича добуває Лапівку, решта під проводом сот. Носковського — Скнилів. Пізніше I-ий курінь (пор. Іванович) добуває Сокильники і разом з групою «Старе Село» веде наступи на Кульпарків та Персенківку.

В боях за Львів У. С. С. стають гвардією геройської Української Галицької Армії і противник цінить їх хоробрість та лицарськість. Коли в січні 1919 р. Начальна Команда У.Г.А. переводила реорганізацію армії, створивши з усіх боєвих груп три корпуси в складі 12 бригад, тоді всі відділи У. С. С. перейшли в район Щирця та Красова для реорганізації. Згідно з наміченим пляном бригаду У. С. С. мали розбудувати до сили двох полків піхоти з одним гарматнім полком і дивізіоном кінноти. Але, на жаль, цього пляну не переведено і бригада У. С. С. залишилась, як досі, з трьома курінями піхоти. Командний склад бригади був такий: Пішим полком командував сотник З. Носковський з полковим адютантом поручником Р. Купчинським. Командантами курінів були: I-го пор. О. Іванович, II-го сот. Б. Білинкевич, III-го пор. С. Іваницький. Полком бригадної артилерії командував от. д-р Я. Воевідка, що вже в часі світової війни як старшина австрійської артилерії стрічався часто зі Стрільцями. Артилерія бригади мала 4-и батареї польових гармат (по шість гармат) та одну батарею 10 см. гавбиць. Цією батареєю ко-

От. Микитка видає накази до наступу на Львів (27. XI.1918).

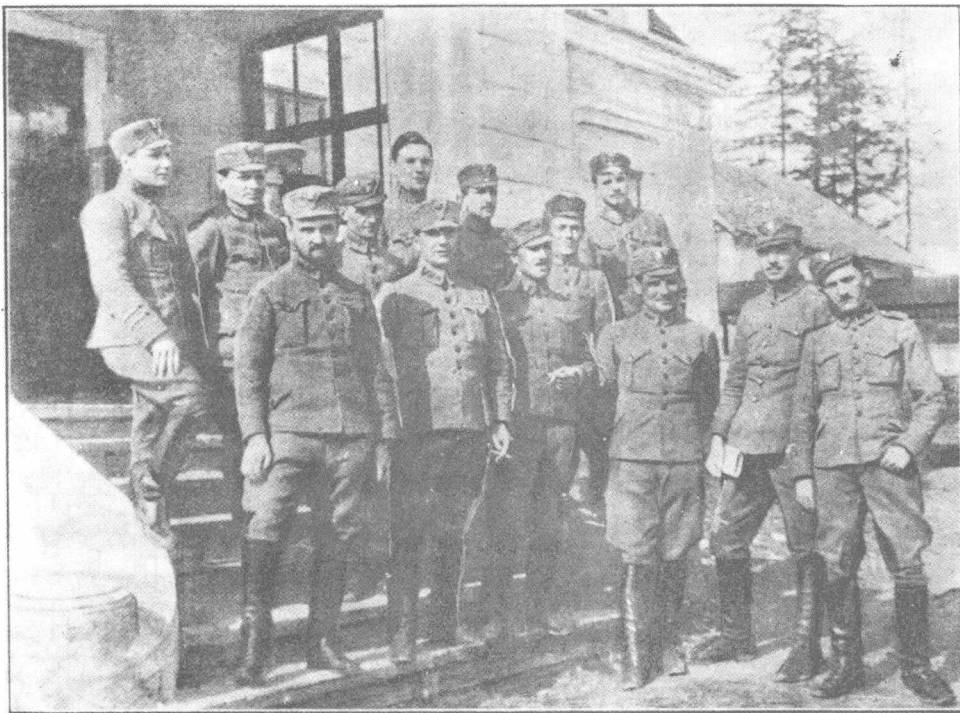
Гармата на становищі в Сихові.

Пор. д-р Евген Щуровський.

Команда Бригади У. С. С.

Від ліва згори: пор. Р. Рубінгер, пор. С. Никифрук, хор. Е. Якимів, пор. Р. Кузьмич, пхор. Іл. Бабуняк, чет. В. Кипріян, хор. А. Бабюк, пор. лік. д-р В. Щуровський, от О. Букшований, сот. М. Луцький, сот. М. Стронський, пор. І. Нагайло, чет. Л. Лепкий.

Дворець у Бібрці, осідок інтенданства й етапу групи «Старе Село».

Панцирне авто «Черник» у Сихові, з дивізіону авт Січових Стрільців.

Кінна стежа У. С. С.

мандував пор. І. Балтро. Командантом скорострільних частин став пор. О. Квас і технічної сотні чет. В. Клим. Кінну сотню сформував у Станиславові і командував нею чет. Л. Лепкий. Адютантом штабу бригади став пор. І. Іванець. Муніципальний реферат перебрав чет. С. Никифорок, інтенданство пор. І. Нагайло та ліквідаційні (рахункові) справи четар В. Кипріян. Шефом санітарної служби був лікар пор. д-р В. Щуровський, полевим духовником о. Кушлик. Команді бригади підлягав Вишкіл, що станув у Розвадові над Дністром. Командував ним у Галичині сот. С. Краснопера. Кошем, що в перших днях листопада переїхав з Вишніці до Станиславова, командував сот. Б. Гарасимів.

15-го лютого починається третя офензива У. Г. А. з метою відрізати Львів від заходу. Бригада У. С. С. вийшла на відтинку Рудок і дістала завдання добути залізничний шлях з метою перервати лучбу між Львовом та Перемишлем. Найперше відходить на становище І. курінь під проводом пор. О. Івановича. Він займає Долиняни, село недалеко міста Городка і на цьому відтинку, яким командував сот. О. Станімір, два тижні здержує протинаступ Поляків, м. і. завзятий та поважний наступ 26-го лютого. На жаль, цього догідного становища, яке створили У. С. С., не можна було використати для дальшої офензиви через політичні переговори, які вимогла антантська місія під проводом французького ген. Бертелемі. Кількаденне перемиря дозволило Полякам приготувати на заході нові сили та підвезти без

Чет. Лев Лепкий.

Старшини II. коломийського куріня 24. п. п.

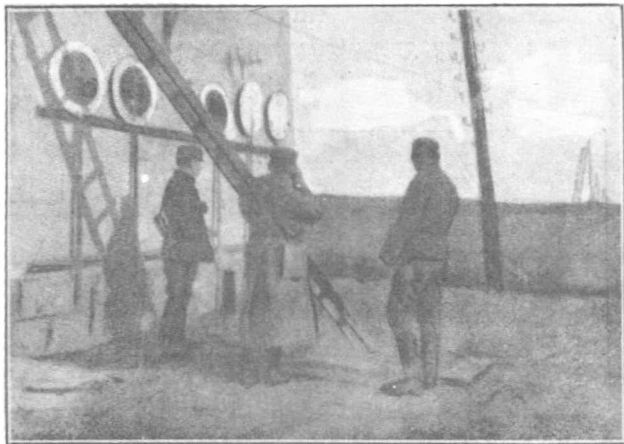
Від ліва: пор. С. Сверида, пор. В. Левицький, кмдт. куріня, пор. П. Палійчук, хор. С. Руснак, хор. І. Матеїк, чет. А. Палій.

перепони до Львова харчі для населення і муніцію для залоги. Після перемиря дня 8-го березня Поляки вдарили скріпленими силами на Долиняни, які держав тоді вже коломийський курінь 24. п. п., та зайняли їх. Але вже того самого дня ввечір I-ий курінь У. С. С. та окремий гуцульський курінь чет. Голинського рішучим ударом відбили Долиняни та, що більше, переслідуючи Поляків, зайняли Вовчухи і перейшли залізничний шлях коло стації Родатичі. В цьому бою добули оба куріні, крім полонених, 30 скорострілів, 6 гармат та велику кількість воєнного матеріалу. На другий день підійшли два другі куріні бригади, зайняли Братковичі і цілим фронтом пішли на місто Городок. I-ий курінь у нічному бою добув Бурґталь і зв'язався з «Янівською» групою першого корпусу, що наступала з півночі. В боях під Городком визначився також коломийський курінь 24. п. п. під командою пор. В. Левицького.

Бої за добуття залізничного шляху коло Городка були криваві і завзяті. Лише один I. курінь бригади У. С. С. утратив в обороні Долинян у днях 19. до 21. лютого 16 убитих та 60 ранених. Пізніші втрати були куди більші.

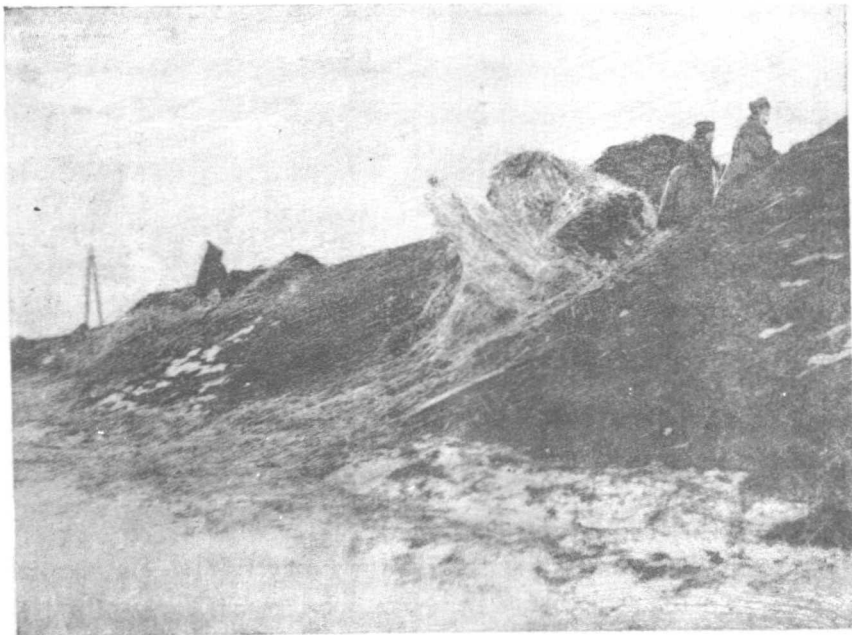
Чет. Гриць Голинський.

На здобутому шляху в Братковичах коло Городка.

Пролім фронту на відтинку Вовчухи, Братковичі, що повинен був стати вирішним моментом у галицькій кампанії — це діло У. С. С. На жаль Начальна Команда не використала успіхів бригади У. С. С. і I. корпусу. Не підсунула завчасу бригад III-го корпусу для рівночасного удару на захід та не вдарила силами II. корпусу на ослаблений Львів. Таким чином блискучі подвиги У. С. С., як також успіхи I-го корпусу з півночі, пішли внівець. Поляки, діставши сильні підкріплення зі заходу (познанські полки), повели під проводом ген. Івашкевича енергійний протинаступ, що скоро ліквідував усі боєві осяги У. С. С. та I-го корпусу.

Польський протинаступ розірвав єдність бригади У. С. С. I-ий курінь опинився в «Янівській» групі, II-ий в «Яворівській», а III-ій з командою полку відійшов до Дрогобича. Підчас дальшого наступу Поляків від заходу II-ий курінь бере

Становища I. куріня У. С. С. на залізничному торі коло Вовчух, березень 1919 р.

»Гармати вперед!«.

Мал. І. Іванець.

участь у боях під Шумляними, Новосілкою та Прилбичами. У завзятому нічному наступі під Вишенкою У. С. С. приневолили польські війська, що йшли на схід, зупинитись у районі Яворова.

15-го травня починається т. зв. травнева

Скоростріл забезпечує відворот сотні.

Команданти бригади У. С. С. і VII-ої от. Букшований та от. Бізанц узгіднюють після чортківського бою дальшу боєву акцію. Поруч пор. Верховий і сот. Білинкевич.

Ген. М. Омелянович-Павленко.
Начальний вожд У. Г. А. в Галичині.

офензива Поляків, що у висліді відкинула У. Г. А. аж до Збруча. Поляки, підкріплені частинами зорганізованої у Франції армії ген. Галлера, повели наступ на всіх відтинках фронту. Головний удар звернули проти III-го корпусу з метою відтягти У. Г. Армії получения з Чехословаччиною і зайняти нафтовий басейн. 15-го травня польські війська після завзятих боїв займають Дрогобич і Борислав, 20-го Стрий, 24-го Болехів, Ходорів, Бібрку і Буськ.

З початком відвороту У. Г. А. стягнули всі порозділювані частини У. С. С. у район II-го корпусу, в околиці Старого Села. Як арієрґард цього корпусу У. С. С. зводять бої під Бібркою, Свіржем та над Гнилою Липою. Дальше бригада відступала тим самим шляхом, що ним ішли У. С. С. в 1917 р. переможним походом до Збруча, через Бережани, Підгайці, Соснів і степами Пантелихи на Чортків. У. С. С. минали колишні побоєвища і проходили коло могил товаришів, поляглих у боях проти московських військ.

З початком червня 1919 р. У. Г. А. опинилася, здавалось, у безвихідному положенні, відкинена у південно-східний крайчик Галичини, без зв'язку зі світом, без стрілива, з табором ранених. Але в цьому грізному моменті У.Г.А. не скапітулювала перед вчетверо сильнішим противником, вивінуваним якнайкраще в усі технічні засоби. У. Г. А. спромоглась на офензиву, яку почала добуттям Ягольниці і Чорткова, 8-го червня 1919 р.

В бою за Чортків наступали У. С. С. з південного сходу та були співтворцями тої перемоги, що залишилась найкращим подвигом зброї У. Г. А. Перемога під Чортковом викресала в армії нові ударні сили. Бригади, перетомлені зтяжкими боями, рвались тепер розцвілими подільськими ланами навипередки за противником, що відступав поквапно. Ряди армії посилювали тисячі нових